ЕВРОПЕЙСКА
КОМИСИЯ

Брюксел, 24.5.2023 г.
COM(2023) 614 final

Препоръка за

ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА

относно националната програма за реформи на Латвия за 2023 г. и съдържаща становище на Съвета относно програмата за стабилност на Латвия

{SWD(2023) 614 final}

Препоръка за

ПРЕПОРЪКА НА СЪВЕТА

относно националната програма за реформи на Латвия за 2023 г. и съдържаща становище на Съвета относно програмата за стабилност на Латвия

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взе предвид Договора за функционирането на Европейския съюз, и по-специално член 121, параграф 2 и член 148, параграф 4 от него,

като взе предвид Регламент (ЕО) № 1466/97 на Съвета от 7 юли 1997 г. за засилване на надзора върху състоянието на бюджета и на надзора и координацията на икономическите политики[1], и по-специално член 5, параграф 2 от него,

като взе предвид Регламент (ЕС) № 1176/2011 на Европейския парламент и на Съвета от 16 ноември 2011 г. относно предотвратяването и коригирането на макроикономическите дисбаланси[2], и по-специално член 6, параграф 1 от него,

като взе предвид препоръката на Европейската комисия,

като взе предвид резолюциите на Европейския парламент,

като взе предвид заключенията на Европейския съвет,

като взе предвид становището на Комитета по заетостта,

като взе предвид становището на Икономическия и финансов комитет,

като взе предвид становището на Комитета за социална закрила,

като взе предвид становището на Комитета за икономическа политика,

като има предвид, че:

(1) Регламент (ЕС) 2021/241 на Европейския парламент и на Съвета[3], с който бе създаден Механизмът за възстановяване и устойчивост, влезе в сила на 19 февруари 2021 г. По Механизма за възстановяване и устойчивост се предоставя финансова подкрепа на държавите членки за осъществяването на реформи и инвестиции, водещи до фискален стимул, финансиран от ЕС. В съответствие с приоритетите на европейския семестър той допринася за икономическото и социалното възстановяване и за осъществяването на устойчиви реформи и инвестиции, по-специално за насърчаване на екологичния и цифровия преход и за укрепване на устойчивостта на икономиките на държавите членки. Механизмът също така спомага за укрепването на публичните финанси и стимулира растежа и създаването на работни места в средносрочен и дългосрочен план, подобрява териториалното сближаване в рамките на ЕС и подкрепя непрекъснатото прилагане на Европейския стълб на

[1] ОВ L 209, 2.8.1997 г., стр. 1.

[2] ОВ L 306, 23.11.2011 г., стр. 25.

[3] Регламент (ЕС) 2021/241 на Европейския парламент и на Съвета от 12 февруари 2021 г. за създаване на Механизъм за възстановяване и устойчивост (ОВ L 57, 18.2.2021 г., стр. 17).

социалните права. Максималното финансово участие за държава членка в рамките на Механизма за възстановяване и устойчивост беше актуализирано на 30 юни 2022 г. в съответствие с член 11, параграф 2 от Регламент (ЕС) 2021/241.

(2) На 22 ноември 2022 г. Комисията прие годишния обзор на устойчивия растеж за 2023 г.[4], с което постави началото на европейския семестър за координация на икономическите политики за 2023 г. На 23 март 2023 г. Европейският съвет одобри приоритетите на обзора във връзка с четирите измерения на конкурентоспособната устойчивост. На 22 ноември 2022 г. въз основа на Регламент (ЕС) № 1176/2011 Комисията прие и доклада за механизма за предупреждение за 2023 г., в който посочи Латвия като една от държавите членки, които може да бъдат засегнати или за които може да съществува риск да бъдат засегнати от дисбаланси, и за които ще е необходим задълбочен преглед. На 24 февруари 2023 г. Комисията прие и становище относно проекта на бюджетен план за 2023 г. на Латвия. Комисията прие и препоръка за препоръка на Съвета относно икономическата политика на еврозоната, която Европейският съвет одобри на 23 март 2023 г. и Съветът прие на 16 май 2023 г., както и предложението за съвместния доклад за заетостта за 2023 г., в който се анализира прилагането на насоките за заетостта и принципите на Европейския стълб на социалните права, което Съветът прие на 13 март 2023 г.

(3) Въпреки че икономиките на ЕС показват забележителна устойчивост, геополитическият контекст продължава да оказва отрицателно въздействие. Като застава твърдо с Украйна, ЕС насочва своята програма за икономическа и социална политика към намаляване на отрицателното въздействие от енергийните сътресения както върху уязвимите домакинства, така и върху дружествата в краткосрочен план, към запазване на усилията за осъществяване на екологичния и цифровия преход, подкрепа за устойчив и приобщаващ растеж, запазване на макроикономическата стабилност и повишаване на устойчивостта в средносрочен план. Той също така поставя особен акцент върху повишаването на конкурентоспособността и производителността на ЕС.

(4) На 1 февруари 2023 г. Комисията публикува съобщението „*Промишлен план на Зеления пакт за ерата на нулеви нетни емисии*[5]*“* с цел засилване на конкурентоспособността на промишлеността на ЕС с нулеви нетни емисии и подпомагане на бързия преход към неутралност по отношение на климата. Планът допълва текущите усилия в рамките на Европейския зелен пакт и REPowerEU. Той има за цел да се осигури по-благоприятна среда за увеличаване на производствения капацитет на ЕС за технологиите и продуктите с нулеви нетни емисии, необходими за постигане на амбициозните цели на ЕС в областта на климата, както и за гарантиране на достъп до съответните суровини от изключителна важност, включително чрез диверсифициране на източниците, правилно използване на геоложките ресурси в държавите членки и максимално увеличаване на рециклирането на суровини. Планът се основава на четири стълба: предвидима и опростена регулаторна среда, ускоряване на достъпа до финансиране, повишаване на уменията и отворена търговия за устойчиви вериги на доставки. На 16 март 2023 г. Комисията публикува и Съобщението *Дългосрочна конкурентоспособност на ЕС: перспективи след 2030 г.*[6]*,*

[4] COM(2022) 780 final.
[5] COM(2023) 62 final.
[6] COM(2023) 168 final.

структурирано около девет взаимно подсилващи се фактора с цел да се работи за регулаторна рамка за стимулиране на растежа. В него се определят приоритети на политиката, насочени към активно осигуряване на структурни подобрения, добре насочени инвестиции и регулаторни мерки за дългосрочната конкурентоспособност на ЕС и неговите държави членки. Препоръките по-долу спомагат за изпълнението на тези приоритети.

(5) През 2023 г. европейският семестър за координация на икономическите политики продължава да се развива в съответствие с прилагането на Механизма за възстановяване и устойчивост. Пълното изпълнение на плановете за възстановяване и устойчивост продължава да е от съществено значение за изпълнението на приоритетите на политиката в рамките на европейския семестър, тъй като плановете обхващат всички или значителна част от съответните специфични за всяка държава препоръки, отправени през последните години. Специфичните за всяка държава препоръки за 2019 г., 2020 г. и 2022 г. продължават да бъдат еднакво актуални и за плановете за възстановяване и устойчивост, преразгледани, актуализирани или изменени в съответствие с членове 14, 18 и 21 от Регламент (ЕС) 2021/241.

(6) Регламентът REPowerEU[7], приет на 27 февруари 2023 г., има за цел бързото премахване на зависимостта на ЕС от вноса на руски изкопаеми горива. Това ще допринесе за енергийната сигурност и диверсификацията на енергийните доставки на ЕС, като същевременно ще увеличи използването на възобновяеми енергийни източници, капацитета за съхранение на енергия и енергийната ефективност. Регламентът дава възможност на държавите членки да добавят нова глава за REPowerEU към своите национални планове за възстановяване и устойчивост, за да финансират ключови реформи и инвестиции, които ще спомогнат за постигането на целите на REPowerEU. Тези реформи и инвестиции също така ще спомогнат за повишаване на конкурентоспособността на промишлеността на ЕС с нулеви нетни емисии, както е посочено в Промишления план на Зеления пакт за ерата на нулеви нетни емисии, и за изпълнение на свързаните с енергетиката специфични за всяка държава препоръки, отправени към държавите членки през 2022 г. и когато е приложимо, през 2023 г. С Регламента REPowerEU се въвежда нова категория безвъзмездна финансова подкрепа, която се предоставя на държавите членки за финансиране на нови свързани с енергетиката реформи и инвестиции в рамките на техните планове за възстановяване и устойчивост.

(7) На 8 март 2023 г. Комисията прие съобщение, в което се предоставят насоки за фискалната политика за 2024 г. То има за цел да подпомогне изготвянето на програмите за стабилност и конвергенция на държавите членки и по този начин да се засили координацията на политиките[8]. Комисията припомни, че общата клауза за дерогация от Пакта за стабилност и растеж ще бъде дезактивирана в края на 2023 г. Тя призова за фискални политики през периода 2023—2024 г., които осигуряват средносрочна устойчивост на дълга и повишават потенциалния растеж по устойчив начин. Държавите членки бяха приканени да определят в

[7] Регламент (ЕС) 2023/435 на Европейския парламент и на Съвета от 27 февруари 2023 г. за изменение на Регламент (ЕС) 2021/241 във връзка с главите за REPowerEU в плановете за възстановяване и устойчивост и за изменение на регламенти (ЕС) № 1303/2013, (ЕС) 2021/1060 и (ЕС) 2021/1755 и Директива 2003/87/ЕО (ОВ L 63, 28.2.2023 г., стр. 1).

[8] COM(2023) 141 final.

своите програми за стабилност и конвергенция за 2023 г. начина, по който фискалните им планове ще осигурят спазването на референтната стойност за дефицита от 3 % от БВП, както и реалистичното и непрекъснато намаляване на дълга или запазването на благоразумно равнище на дълга в средносрочен план. Комисията прикани държавите членки постепенно да премахнат националните фискални мерки, въведени с цел защита на домакинствата и предприятията от енергийния ценови шок, като се започне с тези с най-слаба насоченост. Тя посочи, че ако мерките за подкрепа трябва да бъдат удължени поради подновен натиск върху цените на енергоносителите, държавите членки следва да насочат тези мерки към уязвимите домакинства и предприятия много по-добре, отколкото в миналото. Комисията предложи фискалните препоръки да бъдат количествено определени и диференцирани и да бъдат формулирани въз основа на нетните първични разходи, както се предлага в нейното Съобщение относно насоките за реформа на рамката за икономическо управление на ЕС[9]. Тя препоръча всички държави членки да продължат да защитават инвестициите, финансирани на национално равнище, и да гарантират ефективното използване на средствата по линия на Механизма за възстановяване и устойчивост и други фондове на ЕС, по-специално с оглед на екологичния и цифровия преход и целите по отношение на устойчивостта. Комисията посочи, че ще предложи на Съвета да открие процедури при прекомерен дефицит през пролетта на 2024 г. въз основа на данните за резултатите за 2023 г. в съответствие с действащите правни разпоредби.

(8) На 26 април 2023 г. Комисията представи законодателни предложения за осъществяване на цялостна реформа на правилата на ЕС за икономическо управление. Основната цел на предложенията е да се засили устойчивостта на публичния дълг и да се насърчи устойчивият и приобщаващ растеж във всички държави членки чрез реформи и инвестиции. Целта на предложенията е държавите членки да разполагат с по-силен контрол върху изготвянето на своите средносрочни планове, като същевременно се въведе по-строг режим на правоприлагане, за да се гарантира, че държавите членки изпълняват ангажиментите, поети в техните средносрочни фискално-структурни планове. Предвижда се законодателната работа да приключи през 2023 г.

(9) На 30 април 2021 г. Латвия представи на Комисията своя национален план за възстановяване и устойчивост в съответствие с член 18, параграф 1 от Регламент (ЕС) 2021/241. Съгласно член 19 от Регламент (ЕС) 2021/241 Комисията оцени целесъобразността, ефективността, ефикасността и съгласуваността на плана за възстановяване и устойчивост в съответствие с насоките за оценка в приложение V към посочения регламент. На 13 юли 2021 г. Съветът прие своето решение за одобряване на оценката на плана за възстановяване и устойчивост на Латвия[10]. Отпускането на траншовете зависи от решение на Комисията, взето в съответствие с член 24, параграф 5 от Регламент (ЕС) 2021/241, че Латвия е изпълнила задоволително съответните ключови етапи и цели, определени в решението за изпълнение на Съвета.

[9] COM(2022) 583 final.

[10] Решение за изпълнение от 13 юли 2021 г. на Съвета за одобряване на оценката на плана за възстановяване и устойчивост на Латвия (ST 10157/21; ST 10157/21 ADD 1; ST 10157/21 ADD 1 COR 1).

Задоволителното изпълнение предполага, че постигането на предходните ключови етапи и цели е запазено.

(10) На 25 април 2023 г. Латвия представи своята национална програма за реформи за 2023 г., а на 17 април 2023 г. — програмата си за стабилност за 2023 г., в съответствие с член 4, параграф 1 от Регламент (ЕО) № 1466/97. Двете програми бяха оценени заедно, за да бъдат отчетени взаимовръзките между тях. В съответствие с член 27 от Регламент (ЕС) 2021/241 националната програма за реформи за 2023 г. отразява също така шестмесечното докладване на Латвия относно напредъка, постигнат при изпълнението на нейния план за възстановяване и устойчивост.

(11) На 24 май 2023 г. Комисията публикува доклада за Латвия[11] за 2023 г. В него беше оценен напредъкът на Латвия в изпълнението на съответните специфични за държавата препоръки, приети от Съвета в периода 2019—2022 г., и беше направен преглед на изпълнението от страна на Латвия на плана за възстановяване и устойчивост. Въз основа на този анализ в доклада за държавата бяха посочени пропуски по отношение на предизвикателствата, които не са разгледани или са само частично разгледани в плана за възстановяване и устойчивост, както и по отношение на новите и нововъзникващите предизвикателства. В него бяха оценени също напредъкът на Латвия при прилагането на Европейския стълб на социалните права и постигането на водещите цели на ЕС в областта на заетостта, уменията и намаляването на бедността, както и напредъкът в постигането на целите на ООН за устойчиво развитие.

(12) Комисията извърши задълбочен преглед по член 5 от Регламент (ЕС) № 1176/2011 за Латвия и публикува резултатите от него на 24 май 2023 г[12]. Тя стигна до заключението, че в Латвия не са налице макроикономически дисбаланси. По-специално уязвимостите, свързани с външните заеми и жилищното настаняване, остават умерени; рисковете за конкурентоспособността съществуват, но като цяло изглеждат ограничени в близко бъдеще. Неотдавнашното увеличаване на дефицита по текущата сметка беше значително, но се очаква дефицитът да намалее съществено през тази година и допълнително през 2024 г. Нетната международна инвестиционна позиция на Латвия, която се подобри значително през последното десетилетие, като цяло се очаква да остане стабилна. Въпреки това съществува риск инфлацията и натискът върху заплатите, ако са постоянни, да навредят на конкурентоспособността на Латвия, особено като се има предвид, че същинската инфлация е доста над средната за еврозоната. Нарастването на цените на жилищата напоследък се увеличи, но надценяването на жилищата не изглежда значително. Освен това растежът на цените на жилищата се забави в края на 2022 г., ипотечното кредитиране е слабо, а задлъжнялостта на домакинствата е ограничена и намалява с оглед на доходите на домакинствата. Латвия е изправена пред ключови структурни икономически предизвикателства, свързани с намаляващото предлагане на работна ръка, което допринася за бързо нарастване на разходите за труд на единица продукция и води до възникване на риск от нарушаване на конкурентоспособността в средносрочен план. Политическата обстановка като цяло е благоприятна, въпреки че известни допълнителни усилия биха могли да помогнат за справяне с

[11] SWD(2023) 614 final.

[12] SWD(2023) 636 final.

рисковете от установените уязвимости. Политиките за защита на конкурентоспособността, включително мерките за повишаване на качеството и количеството на предлагането на работна ръка, са важни в това отношение. Съкращаването на процеса на издаване на разрешения за строителство ще допринесе за увеличаване на предлагането на жилища и ще подобри ситуацията на жилищния пазар.

(13) Въз основа на данни, потвърдени от Евростат[13], дефицитът по консолидирания държавен бюджет на Латвия намаля от 7,1 % от БВП през 2021 г. на 4,4 % през 2022 г., докато консолидираният държавен дълг спадна от 43,7 % от БВП в края на 2021 г. на 40,8 % в края на 2022 г. На 24 май 2023 г. Комисията публикува доклад, изготвен в съответствие с член 126, параграф 3 от ДФЕС[14]. В този доклад се разглежда състоянието на бюджета на Латвия, тъй като нейният бюджетен дефицит през 2022 г. надхвърли референтната стойност по Договора от 3 % от БВП. В доклада се стига до заключението, че критерият за дефицита не е изпълнен. В съответствие със съобщението си от 8 март 2023 г.[15] през пролетта на 2023 г. Комисията не предложи откриването на нови процедури при прекомерен дефицит; на свой ред Комисията заяви, че ще предложи на Съвета да започне такива процедури, основани на размера на дефицита, през пролетта на 2024 г. въз основа на данните за резултатите за 2023 г. Латвия следва да вземе това предвид при изпълнението на своя бюджет за 2023 г. и при изготвянето на проекта на бюджетния план за 2024 г.

(14) Салдото по консолидирания държавен бюджет беше повлияно от мерките на фискалната политика, приети за смекчаване на икономическото и социалното въздействие от увеличението на цените на енергията. През 2022 г. такива мерки за увеличаване на разходите включват компенсиране на разходите за отопление (въз основа на използвания енергиен източник) и намаляване на сметките за електроенергия за домакинствата; месечни парични обезщетения за уязвими домакинства и семейства с деца, както и по-ранна индексация на пенсиите; безвъзмездни средства за енергоемки предприятия и обезщетения за увеличението на разходите за електроенергия за предприятията. Според оценката на Комисията нетните бюджетни разходи за тези мерки през 2022 г. възлизат на 1,5 % от БВП. Салдото по консолидирания държавен бюджет е повлияно също така от бюджетните разходи за временна закрила на разселените лица от Украйна, които се оценяват на 0,2 % от БВП през 2022 г. В същото време приблизително оценените разходи за временните извънредни мерки за справяне с кризата, свързана с COVID-19, спаднаха до 1,2 % от БВП през 2022 г. от 5,0 % през 2021 г.

(15) На 18 юни 2021 г. Съветът препоръча на Латвия[16] през 2022 г. да поддържа подкрепяща фискална позиция, в това число стимула, осигурен от Механизма за възстановяване и устойчивост, и да запази инвестициите, финансирани на национално равнище. Освен това Съветът препоръча на Латвия да контролира растежа на текущите разходи, финансирани на национално равнище.

---

13 Евростат — показатели за еврозоната, 47/2023, 21.4.2023 г.

14 COM(2023)631 final, 24.5.2023 г.

15 COM(2023) 141 final, 8.3.2023 г.

16 Препоръка на Съвета от 18 юни 2021 г., съдържаща становище на Съвета относно програмата за стабилност за 2021 г. на Латвия (ОВ C 304, 29.7.2021 г., стр. 63).

(16) Според оценките на Комисията фискалната позиция[17] през 2022 г. е била неутрална — 0,0 % от БВП, което е било подходящо в условия на висока инфлация. Както беше препоръчано от Съвета, Латвия продължи да предоставя подкрепа за възстановяването с инвестиции, финансирани по линия на Механизма за възстановяване и устойчивост. Разходите, финансирани с безвъзмездни средства по линия Механизма за възстановяване и устойчивост и други фондове на ЕС, възлизат на 1,1 % от БВП през 2022 г. (1,3 % от БВП през 2021 г.). Поради ограничения на капацитета и покачването на цените на строителството, през 2022 г. някои инвестиции, финансирани с безвъзмездни средства по линия на Механизма за възстановяване и устойчивост и други фондове на ЕС, бяха забавени, което доведе до леко намаление на разходите. Финансираните на национално равнище инвестиции осигуриха рестриктивен принос към фискалната позиция в размер на 1,2 процентни пункта[18]. Поради това Латвия не запази инвестициите, финансирани на национално равнище, което не е в съответствие с препоръката на Съвета. В същото време ръстът на финансираните на национално равнище първични текущи разходи (без новите мерки по отношение на приходите) осигури рестриктивен принос в размер на 0,3 процентни пункта към фискалната позиция. Поради това Латвия контролира ръста на текущите разходи, финансирани на национално равнище.

(17) Макроикономическият сценарий в основата на бюджетните прогнози в програмата за стабилност е реалистичен през 2023 г. и след това. Правителството предвижда реалният БВП да бъде в застой през 2023 г. и да нарасне с 2,0 % през 2024 г. За сравнение, в прогнозата на Комисията от пролетта на 2023 г. се предвижда по-висок реален растеж на БВП от 1,4 % през 2023 г. и 2,8 % през 2024 г., което отразява включването на нови данни в сравнение с програмата за стабилност, а именно преразглеждане на данните за растежа на БВП за 2022 г., както и предварителната оценка за първото тримесечие на 2023 г., като и двете предвиждат растеж на БВП, който надхвърля предишните очаквания. В номинално изражение обаче растежът на БВП е по-близък и в двете прогнози с очакван ръст от 11,7 % и 5,5 %, съответно за 2023 г. и 2024 г., по Програмата за стабилност и 10,5 % и 5,6 % ръст, прогнозиран от Комисията за съответните години.

---

17 Фискалната позиция се измерва като промяната в първичните разходи (без дискреционните мерки по отношение на приходите), като се изключват временните извънредни мерки за преодоляване на кризата, свързана с COVID-19, но се включват свързаните със средносрочния потенциален растеж разходи, финансирани с неподлежаща на връщане подкрепа (безвъзмездни средства) по линия на Механизма за възстановяване и устойчивост и други фондове на ЕС. За повече подробности вж. каре 1 в таблиците за фискалната статистика.

18 Този рестриктивен принос се дължи по-специално на по-ниските разходи за инвестиционни проекти, съфинансирани от фондове на ЕС, което също засегна развитието на националното съфинансиране (по-специално на равнището на местното самоуправление), както и поради прехвърлянето на военно оборудване в Украйна, което се осчетоводява като отрицателно бруто капиталообразуване, компенсирано от капиталов трансфер.

В същото време другите капиталови разходи, финансирани на национално равнище, осигуряват експанзионистичен принос от 1,7 процентни пункта от БВП. Увеличението на другите капиталови разходи до голяма степен се обяснява с два фактора — създаване на запаси от природен газ за сигурността на националните енергийни доставки, както и с доставката на военно оборудване за Украйна.

(18) В своята програма за стабилност за 2023 г. правителството очаква бюджетният дефицит да бъде намален до 4,0 % от БВП през 2023 г. Корекцията на дефицита през 2023 г. отразява главно събития, свързани с разходите. Очаква се следните фактори да допринесат за намаляване на дефицита: постепенното премахване на повечето мерки за подпомагане, свързани с пандемията, и липсата през 2023 г. на еднократни разходи за създаването на национален резерв за газ, направени през 2022 г. Предвидено е тези спестявания да бъдат частично компенсирани от мерки за разходи, включени в бюджетния пакет за 2023 г., като увеличение на заплатите за държавната администрация и медицинския персонал, по-високи текущи разходи за здравно обслужване, наука, изследвания и висше образование, както и пакет от значителни публични инвестиции в областта на отбраната и вътрешната сигурност. Освен това се очакват по-високи разходи за пенсии и надбавки поради по-високите коефициенти на индексиране. Съгласно програмата се очаква съотношението на консолидирания държавен дълг към БВП да намалее от 40,8 % в края на 2022 г. на 39,6 % в края на 2023 г. В прогнозата на Комисията от пролетта на 2023 г. се предвижда бюджетен дефицит в размер на 3,8 % от БВП през 2023 г. Това съответства на дефицита, предвиден в програмата за стабилност. В прогнозата на Комисията от пролетта на 2023 г. се предвижда малко по-високо съотношение на консолидирания държавен дълг към БВП от 39,8 % в края на 2023 г.

(19) Очаква се салдото по държавния бюджет през 2023 г. да продължи да се влияе от мерките, приети за смекчаване на икономическото и социалното въздействие от увеличението на цените на енергията. Тези мерки се състоят основно от мерки, чието прилагане е удължено от 2022 г. В прогнозата на Комисията от пролетта на 2023 г. нетните бюджетни разходи за мерките за подкрепа се оценяват на 1,0 % от БВП през 2023 г.[19] Повечето мерки през 2023 г. не са насочени към най-уязвимите домакинства или предприятия и не запазват напълно ценовия сигнал за намаляване на енергийните потребности и повишаване на енергийната ефективност. В резултат на това в прогнозата на Комисията от пролетта на 2023 г. размерът на мерките за целева подкрепа, който трябва да бъде взет предвид при оценката на спазването на препоръката за 2023 г., се оценява на 0,1 % от БВП през 2023 г. (спрямо 0,5 % от БВП през 2022 г.). Предвижда се бюджетните разходи за временна закрила на разселените лица от Украйна да се увеличат с 0,1 процентни пункта от БВП спрямо 2022 г. И накрая, очаква се постепенното премахване на временните извънредни мерки за справяне с кризата, свързана с COVID-19, в размер на 1,2 % от БВП да има положителен принос за салдото по държавния бюджет за 2023 г.

(20) На 12 юли 2022 г. Съветът препоръча[20] на Латвия да предприеме действия , чрез които през 2023 г. да гарантира, че ръстът на финансираните на национално равнище първични текущи разходи е в съответствие с неутрална като цяло

[19] Тази стойност представлява равнището на годишните бюджетни разходи за тези мерки, включително текущите приходи и разходи, както и, когато е уместно, мерките за капиталови разходи.

[20] Препоръка на Съвета от 12 юли 2022 г. относно националната програма за реформи на Латвия за 2022 г. и съдържаща становище на Съвета относно програмата за стабилност на Латвия за 2022 г. (ОВ C 334, 1.9.2022 г., стр. 112).

позиция на политиката[21], като вземе предвид продължаващата временна и целенасочена подкрепа за домакинствата и предприятията, които са най-уязвимите от покачването на цените на енергията, и за хората, бягащи от Украйна. Латвия следва да има готовност да адаптира текущите разходи към променящата се ситуация. На Латвия се препоръчва също така да увеличи публичните инвестиции за екологичния и цифровия преход, както и за енергийната сигурност, като вземе предвид инициативата REPowerEU, включително чрез използване на Механизма за възстановяване и устойчивост и други фондове на Съюза.

(21) В прогнозата на Комисията от пролетта на 2023 г. се предвижда фискалната позиция през 2023 г. да бъде експанзионистична (-0,9 % от БВП) в контекста на висока инфлация. Това е предхождано от неутрална фискална позиция през 2022 г. (0,0 % от БВП). Увеличението на финансираните на национално равнище първични текущи разходи (без дискреционните мерки по отношение на приходите) през 2023 г. се очаква да има експанзионистичен принос в размер на 0,5 % от БВП към фискалната позиция. Това включва намаляването на разходите за мерките за целенасочена подкрепа за домакинствата и предприятията, които са най-уязвими по отношение на покачването на цените на енергията, с 0,4 % от БВП. Това включва и по-високи разходи за предоставяне на временна закрила на разселените лица от Украйна (с 0,1 % от БВП). Поради това експанзионистичният принос на финансираните на национално равнище нетни първични текущи разходи не се дължи на целенасочената подкрепа за домакинствата и предприятията, които са най-уязвими по отношение на покачването на цените на енергията, и за хората, бягащи от Украйна. Експанзионистичният растеж на първичните текущи разходи, финансирани на национално равнище (без дискреционните мерки за приходите) се дължи на мерките за разходите, включени в бюджетния пакет за 2023 г., като увеличение на заплатите за администрацията и медицинския персонал, допълнителни текущи разходи за финансиране на онкологията, науката и изследванията и други дискреционни текущи разходи за държавната администрация, както и по-високи разходи за пенсии и надбавки. В обобщение, прогнозното увеличение на финансираните на национално равнище първични текущи разходи не е в съответствие с препоръката на Съвета. Предвижда се разходите, финансирани с безвъзмездни средства по линия на Механизма за възстановяване и устойчивост и други фондове от ЕС, да възлязат на 2,2 % от БВП през 2023 г., докато финансираните на национално равнище инвестиции се предвижда да осигурят рестриктивен принос към фискалната позиция в размер на 1,0 процентен пункт[22]. Поради това Латвия планира да финансира допълнителни инвестиции чрез Механизма за възстановяване и устойчивост и други фондове на ЕС, като се предвижда да запази финансираните на национално равнище инвестиции. Държавата планира да финансира инвестиции за екологичния и цифровия преход, както и за енергийната сигурност, като закупуване на електрически

[21] Въз основа на прогнозата на Комисията от пролетта на 2023 г. средносрочният (среден за 10 години) потенциален ръст на производството на Латвия, който се използва за измерване на фискалната позиция, се оценява на 11,5 % в номинално изражение.

[22] Предвижда се други капиталови разходи, финансирани на национално равнище, да осигурят рестриктивен принос от 1,7 процентни пункта от БВП поради факта, че в прогнозата на Комисията за 2023 г. не е включено създаване на запаси от природен газ за сигурност на енергийните доставки и предоставяне на военна помощ за Украйна.

превозни средства за обществен транспорт, подобряване на енергийната ефективност на многофамилните сгради и на сградите на предприятията, модернизиране на електропреносните и електроразпределителните мрежи, укрепване на капацитета за реагиране на спасителните служби, централизиране на цифровите платформи и системи за управление в публичния сектор, развиване на цифровите умения и цифровизацията на процесите в предприятията, изграждане на широколентовата инфраструктура, както и насърчаване на цифровизацията в образователния сектор, които в голяма степен се финансират по линия на Механизма за възстановяване и устойчивост и други фондове на ЕС.

(22) Съгласно програмата за стабилност се очаква през 2024 г. бюджетният дефицит да намалее до 2,5 % от БВП. Намалението през 2024 г. отразява главно постепенното премахване на мерките за подкрепа за смекчаване на въздействието на високите цени на енергията и липсата на текущи разходи, свързани с пандемията от COVID-19, и приключването през 2023 г. на инвестициите в подкрепа на възстановяването от пандемията. Съгласно програмата се очаква съотношението на консолидирания държавен дълг към БВП леко да се увеличи до 39,7 % в края на 2024 г. Въз основа на мерките на политиката, известни към крайната дата за изготвяне на прогнозата, в прогнозата на Комисията от пролетта на 2023 г. се предвижда бюджетен дефицит от 2,7 % от БВП за 2024 г. Това съответства на дефицита, предвиден в програмата. В прогнозата на Комисията от пролетта на 2023 г. се предвижда по-високо съотношение на консолидирания държавен дълг към БВП от 40,5 % в края на 2024 г., най-вече поради по-ниския номинален БВП.

(23) В програмата за стабилност е предвидено постепенно премахване на всички мерки за енергийна подкрепа през 2024 г. Комисията също така допуска, че през 2024 г. мерките за енергийна подкрепа ще бъдат напълно премахнати. Това се основава на допускането, че няма да има нови увеличения на цените на енергията.

(24) Регламент (ЕО) № 1466/97 на Съвета призовава за годишно подобрение на структурното салдо с цел изпълнение на средносрочната бюджетна цел от най-малко 0,5 % като целеви показател[23]. Като се вземат предвид съображенията за фискална устойчивост[24] и необходимостта дефицитът да бъде намален под референтната стойност от 3 % от БВП, би било подходящо подобрението на структурното салдо да е най-малко 0,5 % от БВП за 2024 г. За да се осигури такова подобрение, ръстът на нетните финансирани на национално равнище първични разходи[25] през 2024 г. не трябва да надвишава 3,0 %, както е отразено

---

23 Вж. член 5 от Регламент (ЕО) № 1466/97 на Съвета, съгласно който също така се изисква корекция с повече от 0,5 % от БВП за държавите членки с ниво на държавния дълг, надвишаващо 60 % от БВП, или с по-изразен риск за устойчивостта на дълга.

24 Според оценката на Комисията Латвия ще се нуждае от средно годишно увеличение на структурното първично салдо като дял от БВП в размер на 0,0 процентни пункта, за да осигури запазването на благоразумно равнище на дълга в средносрочен план. Тази оценка се основава на прогнозата на Комисията от есента на 2022 г. Отправната точка за тази оценка бяха прогнозираните бюджетен дефицит и дълг за 2024 г., в които се предполага оттеглянето на мерките за енергийна подкрепа през 2024 г.

25 Нетните първични разходи са разходите, финансирани на национално равнище, без дискреционните мерки по отношение на приходите и като се изключат разходите за лихви, както и разходите за циклична безработица.

в настоящата препоръка. Това ще допринесе също така за намаляване на същинската инфлация, която е доста над средната за еврозоната и която може да доведе до загуба на конкурентоспособност, ако продължи. В същото време останалите мерки за енергийна подкрепа (които понастоящем се оценяват от Комисията на 1,0 % от БВП през 2023 г.) следва да бъдат постепенно премахнати в зависимост от развитието на енергийния пазар и като се започне от тези с най-слаба насоченост, а свързаните с това спестявания следва да се използват за намаляване на бюджетния дефицит. Въз основа на оценките на Комисията това ще доведе до ръст на нетните първични разходи под препоръчания максимален темп на растеж през 2024 г. Освен това, според прогнозата на Комисията от пролетта на 2023 г. обаче нарастването на нетните финансирани на национално равнище първични текущи разходи през 2023 г. не е в съответствие с препоръката на Съвета. Ако това се потвърди, ще бъде подходящо нарастването на нетните първични разходи през 2024 г. да е по-малко.

(25) При допускане за непроменени политики, в прогнозата на Комисията от пролетта на 2023 г. се предвижда нетните финансирани на национално равнище първични разходи да нараснат с 1,3 % през 2024 г., което е под препоръчителния темп на растеж.

(26) Съгласно програмата се очаква публичните инвестиции да нараснат от 5,5 % от БВП през 2023 г. до 6,1 % от БВП през 2024 г. Това отразява както по-големите инвестиции, финансирани на национално равнище инвестиции, така и по-големите инвестиции, финансирани от ЕС, включително и по линия на Механизма за възстановяване и устойчивост.

(27) В програмата за стабилност е очертано средносрочното фискално развитие до 2026 г. Съгласно програмата се очаква бюджетният дефицит да намалее до 2,2 % от БВП през 2025 г. и до 0,7 % до 2026 г. Поради това се планира бюджетният дефицит да спадне под 3 % от БВП през 2024 г. и да остане под 3 % от БВП през програмния период. Съгласно програмата се очаква съотношението на консолидирания държавен дълг към БВП да намалее от 39,7 % в края на 2024 г. на 38,9 % до края на 2026 г.

(28) Данъчните приходи на Латвия като дял от БВП са значително под средните за ЕС. Това ограничава предоставянето на обществени услуги, по специално в областта на здравното обслужване и социалната закрила. Капиталът и имуществото се облагат с относително по-ниски ставки в сравнение със средните за ЕС, което дава потенциална възможност за увеличаване на данъчните приходи. Освен това Латвия събира относително ниски приходи от данъчно облагане на труда, въпреки относително високите данъчни ставки. Този факт сочи, че са необходими постоянни усилия, за да се подобри спазването на данъчното законодателство и за справяне със сивата икономика. Бедността и неравенството остават високи, по-специално поради ниските разходи за социална закрила. Пригодността на мрежата за социална сигурност се е подобрила, но рискът от бедност или социално изключване остава висок, по-специално сред най-уязвимите лица. Рискът от бедност или социално изключване в напреднала възраст е най-висок в ЕС (45,9 %, в сравнение с 19,5 % в ЕС през 2021 г.) и също така остава много висок за хората с увреждания (41,2 %, срещу 29,7 % в ЕС през 2021 г.). Достъпът до социални услуги, основани на индивидуалните потребности, и тяхното качество продължават да представляват предизвикателство поради недостига на социални работници и голямото им натоварване, както и поради различията между общините.

Системата за дългосрочни грижи е фрагментирана, като се отбелязва ограничен напредък в прехода от институционални грижи към домашни грижи и грижи в рамките на общността. Поради недостатъчно финансиране в дългосрочен план социалните жилища са с ограничена наличност и са незадоволителни. Публичните разходи за здравно обслужване като дял от БВП са ниски в сравнение със средните за ЕС, а в средносрочните бюджетни планове се предвижда те да бъдат намалени, по-конкретно от 5,6 % от БВП през 2022 г. на 3,6 % през 2026 г. съгласно програмата за стабилност за 2023 г. Тези стойности също са значително под необходимото публично финансиране за здравно обслужване от 6 % от БВП до 2027 г., както е посочено в Насоките за политиката за обществено здраве за периода 2021—2027 г. Въпреки че това намаление се дължи главно на постепенното премахване на временната подкрепа за преодоляване на кризата, свързана с COVID-19, липсват и планове за устойчиво финансиране на здравното обслужване. Освен това Латвия е изправена пред недостиг на кадри в сферата на здравеопазването, най-вече на медицински сестри. В резултат на това навременният и равен достъп до здравно обслужване е ограничен.

(29) В съответствие с член 19, параграф 3, буква б) от Регламент (ЕС) 2021/241 и критерий 2.2 от приложение V към него планът за възстановяване и устойчивост включва широк набор от взаимно подсилващи се реформи и инвестиции, които трябва да бъдат изпълнени до 2026 г. Изпълнението на плана за възстановяване и устойчивост на Латвия е в напреднал стадий**.** Латвия подаде 1 искане за плащане, съответстващо на 9 ключови етапа и цели в плана, в резултат на което са изплатени общо 201 милиона евро. В резултат на обективни обстоятелства, свързани с повишаването на цените на енергията и строителните материали и ограниченията във веригата на доставки поради агресията на Русия срещу Украйна, Латвия възнамерява да представи промени в плана, както и глава за REPowerEU за ускоряване на декарбонизацията на икономиката и намаляване на зависимостта от изкопаеми горива. Бързото включване на новата глава за REPowerEU в плана за възстановяване и устойчивост ще позволи да бъдат финансирани допълнителни реформи и инвестиции в подкрепа на стратегическите цели на Латвия в областта на енергетиката и екологичния преход. Системното и ефективно участие на местните и регионалните органи, социалните партньори и други съответни заинтересовани страни продължава да бъде важно за успешното изпълнение на плана за възстановяване и устойчивост, както и на други икономически политики и политики в областта на заетостта, които излизат извън рамките на плана, за да се гарантира широка ангажираност с цялостната програма на политиката.

(30) През 2022 г. Комисията одобри всички програмни документи на Латвия в областта на политиката на сближаване. Бързото изпълнение на програмите на политиката на сближаване при взаимно допълване и полезно взаимодействие с плана за възстановяване и устойчивост, включително главата за REPowerEU, е от ключово значение за постигане на екологичния и цифровия преход, повишаване на икономическата и социалната устойчивост, както и за осигуряване на балансирано териториално развитие в Латвия.

(31) Освен икономическите и социалните предизвикателства, разгледани в плана за възстановяване и устойчивост, Латвия е изправена пред предизвикателства, свързани с достъпа до финансиране, с енергията и екологичния преход.

(32) Кредитният поток в частния сектор възлиза на 1 % от БВП през 2021 г., което е значително под темпа на растеж на икономиката. Това води до допълнително намаляване на дълга на частния сектор, който е сред най-ниските в ЕС. Този слаб растеж на кредитите до известна степен отразява слабото търсене, но също така е повлиян от редица предизвикателства, свързани с предлагането. За малките и средните предприятия е особено трудно да получат кредит. Това отчасти се дължи на по-високия кредитен риск свързан с тях, но също така и на високата цена на кредита и бюрокрацията. Освен това ниската ликвидност на активите, предоставяни за обезпечение, прави особено трудно получаването на кредит извън региона на Рига. Това създава значителни пречки както за ипотечното кредитиране, така и за кредитирането на предприятията. Усилията, вложени в политиката, бяха насочени главно към подпомагане на кредитирането чрез съчетаването му с публични безвъзмездни средства. Това обаче е свързано със значителни разходи за държавния бюджет и следователно не е устойчив начин за стимулиране на кредитирането. Облекчаването на ограниченията, свързани с предлагането на кредити, изисква общо подобряване на прозрачността и доверието в бизнес средата, включително намаляване на дела на сивата икономика. Освен това усъвършенстването на производството по несъстоятелност, насочено към постигане на висок процент на преструктуриране на стопанската дейност и евентуално по-висок процент на събиране на вземанията по кредити, би намалило усещането за риск на банките и би насърчило кредитирането. Целевите кредитни и гаранционни схеми биха могли да спомогнат за намаляване на ликвидните рискове, пред които са изправени банките, когато приемат обезпечения на относително неликвидни пазари. Схемите за публично кредитиране на стратегически важни инвестиционни области, като екологичния преход и регионалното развитие, биха могли да увеличат ефективната конкуренция на банковия пазар или да запълнят недостига на пазара, когато банковото финансиране е твърде скъпо или не е налично. Освен това публичните схеми за гарантиране и отпускане на заеми предлагат много по-ефективен от гледна точка на разходите начин за подпомагане на частните заеми в сравнение със схемите за отпускане на безвъзмездни средства. Освен пречките пред банковото финансиране латвийският пазар за алтернативни източници на финансиране не е достатъчно развит и има потенциал да подобри достъпа на предприятията до финансиране.

(33) Латвия гарантира своята независимост от руски газ след решението на Парламента през юли 2022 г. държавата да спре да купува руски природен газ от 1 януари 2023 г. Местните доставчици на газ успяха да намерят алтернативни източници на природен газ благодарение на вноса на втечнен природен газ (ВПГ) от литовския терминал за ВПГ в Клайпеда и новия финландски терминал за ВПГ в Инку. Настоящата ситуация показа необходимостта да се ускори бавното внедряване на инсталации за производство на електроенергия от възобновяеми енергийни източници. Латвия има един от най-високите дялове на енергия от възобновяеми източници в ЕС, въпреки че този дял намалява в периода от 2020 г. до 2021 г. За Латвия би било полезно да увеличи усилията за усвояване на вятърна и слънчева енергия, което в дългосрочен план е най-жизнеспособното решение за увеличаване на дела на енергията от възобновяеми енергийни източници. В плана за възстановяване и устойчивост на Латвия вече са включени мерки за премахване на регулаторните бариери пред производството на вятърна енергия на сушата. Може обаче да се положат допълнителни усилия, за да се ускори внедряването на възобновяемите

източници за производство на електрическа енергия, отопление и охлаждане. Това ще включва модернизиране на мрежата за пренос на електроенергия, насърчаване на децентрализирано производство на електроенергия от възобновяеми източници, гъвкавост на електроенергийната система (реакция на потреблението и съхранение), по-нататъшно подобряване на процедурите за издаване на разрешителни и разработване на правна рамка и стимули за насърчаване на енергийните общности. Завършването на синхронизацията на електроенергийната мрежа на Латвия с тази на ЕС ще добави капацитет за пренос, така че все по-голям дял от възобновяеми източници в морето и на сушата да бъдат интегрирани в електроенергийната мрежа. Латвийската електрическа мрежа, подобно на тази на други балтийски държави членки, остава изложена на риск, тъй като е синхронизирана с електроенергийната мрежа BRELL (Беларус, Русия, Естония, Литва и Латвия). Регионалната синхронизация на електроенергийната мрежа с останалата част от ЕС напредва, но е необходимо да бъде завършена. За тази цел е необходимо сътрудничество с Естония и Литва. Потреблението на природен газ в Латвия е намаляло с 30 % в периода между август 2022 г. и март 2023 г. в сравнение със средното потребление на газ за същия период през предходните 5 години, което е над целта за намаляване — 15 %. Латвия може да продължи да полага усилия за временно намаляване на търсенето на газ до 31 март 2024 г[26].

(34) Латвия следва да ускори усилията си за разширяване на мерките за енергийна ефективност, за да декарбонизира своя сграден фонд, както и транспорта и промишлеността, и да въведе нови мерки за финансиране и подкрепа, за да постигне целите за обновяване, заложени в дългосрочната стратегия за обновяване.

(35) Недостигът на работна ръка и умения в сектори и професии, които са от ключово значение за екологичния преход, в това число производство, внедряване и поддръжка на технологии с нулеви нетни емисии, създава пречки пред прехода към икономика с нулеви нетни емисии. Висококачествените системи за образование и обучение, които отговарят на променящите се нужди на пазара на труда, и целенасочените мерки за повишаване на квалификацията и за преквалификация са от ключово значение за намаляване на недостига на умения и насърчаване на приобщаването и пренасочването на работната сила. За да се отключи неоползотвореното предлагане на работна ръка, тези мерки трябва да бъдат достъпни, по-специално за физическите лица и в секторите и регионите, които са най-силно засегнати от екологичния преход. През 2022 г. беше докладван недостиг на работна ръка за 25 от 436 професии, в които се изискват специфични умения или познания за прехода към зелена икономика, включително електротехници и машинни инженери. Недостигът на работна ръка беше отчетен като фактор, ограничаващ производството в промишлеността и строителството.

(36) С оглед на оценката на Комисията Съветът разгледа програмата за стабилност за 2022 г., като становището[27] му е изразено в препоръка 1 по-долу.

(37) С оглед на тясната взаимообвързаност между икономиките на държавите членки от еврозоната и колективния им принос за функционирането на Икономическия

[26] Регламент (ЕС) 2022/1369 на Съвета и Регламент (ЕС) 2023/706 на Съвета.

[27] Съгласно член 5, параграф 2 и член 9, параграф 2 от Регламент (ЕО) № 1466/97 на Съвета.

и паричен съюз, Съветът препоръча на държавите членки от еврозоната да предприемат действия, включително чрез своите планове за възстановяване и устойчивост, за i) запазване на устойчивостта на обслужването на дълга и въздържане от широка подкрепа за съвкупното търсене през 2023 г., по-добро насочване на фискалните мерки, предприети за смекчаване на въздействието на високите цени на енергията, и обмисляне на подходящи начини за прекратяване на подкрепата при намаляване на натиска върху цените на енергията; ii) поддържане на големи публични инвестиции и насърчаване на частните инвестиции в подкрепа на екологичния и цифровия преход; iii) подкрепа за промените в заплащането, които смекчават загубата на покупателна способност, като същевременно се ограничават вторичните ефекти върху инфлацията, допълнително подобряване на активните политики по заетостта и преодоляване на недостига на умения; iv) подобряване на бизнес средата и гарантиране, че енергийната подкрепа за дружествата е икономически ефективна, временна, насочена към жизнеспособни предприятия и запазва стимулите за екологичния преход; и v) запазване на макрофинансовата стабилност и наблюдение на рисковете, като същевременно продължава работата по завършването на банковия съюз. С препоръки 1, 2, 3 и 4, отправени към Латвия, се допринася за изпълнението на първата, втората, третата и четвъртата препоръка за еврозоната.

ПРЕПОРЪЧВА на Латвия да предприеме през 2023 г. и 2024 г. следните действия:

1. Да прекрати действащите мерки за енергийна подкрепа до края на 2023 г., като използва свързаните спестявания за намаляване на бюджетния дефицит. Ако поради нови увеличения на цените на енергията се наложат мерки за подкрепа, да гарантира, че тези мерки са насочени към защита на уязвимите домакинства и предприятия, че мерките са фискално приемливи и че се запазват стимулите за икономия на енергия.

   Да гарантира разумна фискална политика, по-специално като ограничи увеличението в номинално изражение на финансираните на национално равнище нетни първични разходи до не повече от 3,0 % през 2024 г.

   Да запази финансираните на национално равнище публични инвестиции и да осигури ефективното усвояване на безвъзмездните средства по линия на МВУ и други фондове на ЕС, по-специално с цел насърчаване на екологичния и цифровия преход.

   През периода след 2024 г. да продължи да изпълнява средносрочна фискална стратегия за постепенна и устойчива консолидация, съчетана с инвестиции и реформи, които допринасят за по-висок устойчив растеж, с цел постигане на разумна средносрочна фискална позиция.

   Да разшири данъчното облагане, включително на имуществото и капитала, и да увеличи адекватността на здравното обслужване и социалната закрила.

2. Да продължи стабилното изпълнение на своя национален план за възстановяване и устойчивост и бързо да завърши главата за REPowerEU, за да започне незабавно нейното изпълнение. Да продължи бързото изпълнение на програмите на политиката на сближаване при тясно взаимно допълване и полезно взаимодействие с плана за възстановяване и устойчивост.

3. Да подобри достъпа до финансиране за малките и средните предприятия чрез публично кредитиране и гаранционни схеми, насочени към улесняване на

инвестициите от стратегическо значение, по-специално в областта на екологичния преход и регионалното развитие.

4. Да намали цялостната зависимост от изкопаемите горива чрез ускоряване на внедряването на възобновяеми енергийни източници, по-специално вятърна и слънчева енергия на сушата и в морето, и укрепване на мерките за енергийна ефективност, напр. чрез нови мерки за финансиране и подкрепа за постигане на целите, заложени в дългосрочната стратегия за обновяване. Да осигури достатъчен капацитет на междусистемните електропреносни връзки, за да се повиши сигурността на енергийните доставки и да продължи синхронизацията с електроенергийната мрежа на ЕС. Да увеличи усилията на политиката, насочени към предоставянето и придобиването на уменията, необходими за екологичния преход.

Съставено в Брюксел на […] година.

За Съвета
Председател